

Tondre(ALDC, VI, 1341. *Tondre*)

Els significants corresponen al concepte ‘tallar arran la llana d'una ovella’.

Tondre (s. XIII) deriva de TONDÈRE, per canvi de conjugació del cl. TONDÈRE ‘esquilar; tallar els cabells; podar’, com l’oc. i fr. *tondre*; var. ross. *t[u]ndre* 13, pel tancament sistemàtic de tota [o]; *tonre* 12, 15, 16, 18, 19, 22, 23, 28, 33, 44, 103, per pèrdua de la -d- arrossegada per casos com *tenre* (< TĒNĒRUM), *cenra* (< *cenre* < CĪNĒRE), amb N^r originari romànic; l’alg. *tundir* 85 és pres del logudorès *tündiri* (el cast. *tundir* de “cortar o igualar el pelo de paños o pieles” ha passat també a “pegar o golpear”, *Seco*). Com *tondre* conviu amb *esquilar* en alguns parlars centrals, sembla que igualment va passar en men. *Esquilar* és var. de *esquirar* 125, del gòtic *SKAÍRAN (pron. *skèran*), amb els congèneres al. *scheren*, angl. *shear*. El mot originari, *esquirar*, encreuat amb *tondre*, ha generat *tosquirar*, com l’oc., on conviu amb *tondre* (veg. cast. dial. *trosquilar*, avui *trasquilar*). *Xollar* (s. XIX) prové del llat. vg. *EXSUBILIARE ‘treure de sota les illades’, der. de ILIA ‘illades, baix ventre’; amb les var. *x[u]llar* i *aixullar* 44.

Cardar 47, mot local, és una extensió semàntica cap a ‘tondre’ des del significat de ‘passar la carda a la llana’,

perquè es cardava amb cabeces de card i plantes espinoses. Ressenyem a continuació uns quants termes específics de l’operació de *tondre*: *sogallar* 4, 7, 8, 9, 11, absent del *DCVB* i del *DECat*, der. de *sogall*, de *soga* (< preromà *sōCA*), probablement perquè lligaven les ovelles amb una corda; *serrallar* 10, 22, *asserrallar* 22, 24, der. de *serra*; *escollar* 15, *escollerar* ‘tallar la llana sota el coll’ 10, 136, 139, com *desllanar* 145; *valonar* ‘deixar llana al cim de l’esquena’ 32, *avalonar* 24, 44, *envalonar* 98, *varonar* 34, der. de *valona* ‘peça de vestit que cobria l’esquena’; *segoviar* 18, 22, 23, 28, 30 (*sogaviar* 22, *secolviar* 16) ‘tondre l’entorn del braguer’, ‘tondre la cua’, des de “retallar fi, com amb rasor afilat, segovià” (*DECat*); *escorxar* ‘tallar la llana sota el coll’ 152 (< EXCORTICARE).

Geogràficament, *esquilar* s’emporta la palma de l’extensió, potser afavorida per la coincidència amb el cast. (val. i part del cat. central); *tosquirar*, afí a l’oc., s’ha refugiat en el ross.; *xollar* ocupa bona part del cat. nord-occ., i *tondre*, herència del cat. central, perviu en bal.

Són mots normatius *tondre*, *esquilar*, *tosquirar* i *xollar*, des del *DOrt*, 1917.

